

GIẢNG VIÊN BỘ MÔN PHƯƠNG PHÁP GIẢNG DẠY CỦA CÁC TRƯỜNG/KHOA ĐẠI HỌC SƯ PHẠM TRƯỚC YÊU CẦU ĐỔI MỚI GIÁO DỤC PHỔ THÔNG

TS. THÁI HUY BẢO

Trường Đại học Sài Gòn

1. Đặt vấn đề

Đội ngũ nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục giữ vai trò quan trọng trong sự nghiệp giáo dục và đào tạo (GD&ĐT) là lực lượng quyết định chất lượng GD&ĐT. Vì thế, muốn phát triển, nâng cao chất lượng GD&ĐT nói riêng cần phải phát triển đội ngũ nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục.

Trong các trường/khoa đại học sư phạm (ĐHSP), đội ngũ giảng viên (GV) bộ môn Phương pháp giảng dạy (PPGD) giữ một vai trò đặc biệt quan trọng. Họ là những người trực tiếp đào tạo nghiệp vụ sư phạm (NVSP) cho sinh viên (SV) - yếu tố quyết định làm nên tay nghề của người giáo viên. Trước yêu cầu đổi mới căn bản, toàn diện GD&ĐT, giáo dục phổ thông (GDPT) nói riêng, cần nhìn nhận lại vai trò, đặc trưng lao động sư phạm (LĐSP) cũng như yêu cầu đối với GV bộ môn PPGD trong các trường/khoa ĐHSP.

2. Vai trò và đặc trưng lao động sư phạm của giảng viên bộ môn phương pháp giảng dạy trong các trường/khoa đại học sư phạm

2.1. Vai trò của giảng viên bộ môn phương pháp giảng dạy trong các trường/khoa đại học sư phạm

Trong các trường/khoa ĐHSP, GV bộ môn PPGD giữ vai trò sau đây:

- *Trực tiếp đào tạo NVSP cho SV:* Trong trường sư phạm, đào tạo NVSP là đào tạo tay nghề cho người giáo viên tương lai. Thiếu NVSP, giáo viên không thể thực hiện có hiệu quả hoạt động dạy học - giáo dục của mình được. NVSP làm nên tay nghề của người giáo viên. Nói đến NVSP là nói đến sự kết hợp chặt chẽ giữa tri thức sư phạm và kĩ năng sư phạm. GV bộ môn PPGD vừa là người chịu trách nhiệm cung cấp cho SV một hệ thống tri thức sư phạm, vừa là người chịu trách nhiệm hình thành ở họ những kĩ năng sư phạm cần thiết. Nếu vai trò này của GV bộ môn PPGD không được chú ý và phát huy đầy đủ thì sẽ ảnh hưởng trực tiếp đến việc đào tạo NVSP cho SV.

- *Bồi dưỡng phương pháp, kĩ thuật giảng dạy cho SV và đồng nghiệp:* GV bộ môn PPGD cần phải phát huy được vai trò là "hình mẫu" về phương pháp và kĩ thuật giảng dạy trong các trường đại học đào tạo giáo viên. GV bộ môn PPGD không chỉ bồi dưỡng phương pháp, kĩ thuật giảng dạy cho SV mà còn cho cả đồng nghiệp của mình.

- *Tư vấn chuyển giao công nghệ dạy học:* Đưa công nghệ vào đào tạo hiện đang là một xu thế của giáo dục đại học thế giới. Trong trường ĐHSP, nhiệm vụ của GV bộ môn PPGD là phải xây dựng được quy trình công nghệ cho từng loại nội dung dạy học với việc sử dụng hợp lí các phương pháp và hình thức tổ chức dạy học. Vì thế, trong quá trình dạy học, GV bộ môn PPGD không chỉ tổ chức hoạt động nhận thức của SV để họ tự chiếm lĩnh tri thức của các học phần mà còn chuyển giao công nghệ cho SV để sau này chính họ có thể tổ chức lại quá trình đó trên đối tượng thực của mình là học sinh phổ thông. Đây chính là

nét khác biệt giữa GV bộ môn PPGD với các GV khác. Nếu các GV khác dạy kiến thức, kĩ năng cho SV thì GV bộ môn PPGD dạy cách dạy kiến thức, kĩ năng cho SV.

- *Đi đầu trong đổi mới PPGD và phổ biến rộng rãi cho các GV khác:* GV bộ môn PPGD phải xác định vai trò của những người đi tiên phong trong đổi mới PPGD ở các trường/khoa ĐHSP. Đối với họ, đổi mới PPGD phải trở thành công việc thường xuyên, hàng ngày của mình. Đi đôi với đổi mới PPGD, GV bộ môn PPGD còn phải nâng cao hiệu quả sử dụng các phương tiện dạy học, đặc biệt là công nghệ thông tin và truyền thông; tạo điều kiện cho SV được tiếp cận với các nguồn học liệu đa dạng, khai thác các thông tin phong phú qua Internet...

- *Phát triển chương trình đào tạo, bồi dưỡng giáo viên và chương trình GDPT:* Trong các trường/khoa ĐHSP, ngoài việc đào tạo NVSP cho SV, GV bộ môn PPGD còn đóng vai trò quan trọng trong phát triển chương trình đào tạo, bồi dưỡng giáo viên và chương trình GDPT.

- *Đảm nhận đồng thời hai vai trò, là GV ở trường/khoa ĐHSP và là giáo viên ở trường phổ thông:* Để nâng cao chất lượng đào tạo nói chung, chất lượng đào tạo NVSP trong các trường/khoa ĐHSP nói riêng, cần đảm bảo mối liên hệ thường xuyên giữa các trường/khoa ĐHSP với các trường phổ thông.

Khi GV bộ môn PPGD đảm nhận tốt vai trò là GV ở trường/khoa ĐHSP và là giáo viên ở trường phổ thông thì không chỉ tăng cường sự liên kết giữa trường/khoa ĐHSP với nhà trường phổ thông - sự liên kết hiện đang được cho là còn lỏng lẻo và chưa hiệu quả, mà còn nâng cao chất lượng đào tạo NVSP, chất lượng dạy học của cả trường/khoa ĐHSP lẫn nhà trường phổ thông.

2.2. Đặc trưng lao động sư phạm của giảng viên bộ môn phương pháp giảng dạy trong các trường/khoa đại học sư phạm

LĐSP của GV bộ môn PPGD có những đặc trưng sau đây:

- *Kết hợp chặt chẽ giữa tính khoa học và tính nghệ thuật:* LĐSP là loại lao động có sự kết hợp chặt chẽ giữa tính khoa học và tính nghệ thuật.

Tính khoa học trong LĐSP thể hiện ở nội dung, phương pháp tổ chức hoạt động cho học sinh. Còn tính nghệ thuật trong LĐSP của giáo viên thể hiện ở sự nhạy cảm sư phạm, sự khéo léo đối xử sư phạm... Cùng với tính khoa học, LĐSP của giáo viên ở bất cứ bậc học nào cũng cần có tính nghệ thuật. Tuy nhiên, đối với lao động của GV bộ môn PPGD, tính nghệ thuật "thấm đậm" hơn. GV bộ môn PPGD còn có sứ mạng thổi vào lao động của SV (dù chỉ mới là lao động tập việc) sự sáng tạo, sự tinh tế cùng với sự khéo léo trong quá trình lên lớp cũng như khi xử lí các tình huống "giả định" với tất cả sự nhạy cảm, tinh tế của mình.

- *Kết nối giữa khoa học cơ bản với khoa học giáo dục, giữa việc dạy học ở trường sư phạm với việc dạy học*

ở trường phổ thông: LĐSP của GV bộ môn PPGD phải trở thành “chất keo” kết nối giữa khoa học cơ bản và khoa học giáo dục; kết nối giữa việc dạy học ở trường sư phạm với việc dạy học ở trường phổ thông.

- **Chú trọng tính chất “làm mẫu” trong LĐSP của mình:** GV bộ môn PPGD có ảnh hưởng rất lớn đến bản lĩnh và phong cách nghề nghiệp sau này của SV. Vì thế, GV bộ môn PPGD phải luôn luôn có ý thức trong việc “làm mẫu” của mình. Trước hết là làm mẫu trong tác phong, thái độ lên lớp; làm mẫu trong lựa chọn, sử dụng phương pháp, hình thức tổ chức dạy học, kiểm tra, đánh giá kiến thức của học sinh... Tuy nhiên, khi chú trọng tính chất làm mẫu, GV bộ môn PPGD không được làm mất đi sự sáng tạo của SV.

- **Kết hợp chặt chẽ giữa dạy lí thuyết nghề và thực hành nghề cho SV:** LĐSP của GV bộ môn PPGD có sự kết hợp chặt chẽ giữa dạy lí thuyết nghề với thực hành nghề và bồi dưỡng tình cảm nghề nghiệp cho SV.

- **Hướng vào việc xác lập đạo đức và tình cảm nghề nghiệp cho SV:** GV bộ môn PPGD là những người (cùng với GV các bộ môn Tâm lí - Giáo dục học) chịu trách nhiệm chính trong giáo dục đạo đức nghề nghiệp cho SV; Đồng thời, GV bộ môn PPGD còn phải hun đúc lòng yêu nghề, yêu trẻ cho SV; giúp SV thấy rõ vinh dự và trách nhiệm to lớn của họ trong sự nghiệp trồng người.

- **Dạy cách dạy, dạy cách học cho SV:** Dạy cách dạy là nét đặc trưng nhất trong LĐSP của GV bộ môn PPGD. Chính nét đặc trưng này đòi hỏi GV bộ môn PPGD phải thường xuyên ý thức được mục tiêu dạy học của mình là dạy cách dạy cho người học. Cùng với dạy cách dạy, dạy cách học cho SV cũng trở thành một bộ phận quan trọng trong chương trình đào tạo của các trường/khoa ĐHSP. Phải tạo ra sự chuyển biến trong sản phẩm đào tạo, từ chỗ giáo viên là người chuyên dạy một số môn học, trở thành người chuyên “dạy việc học” môn học đó; biết hướng dẫn, giúp đỡ, tạo thuận lợi cho việc học, làm cho học sinh của mình biết tiếp nhận, chọn lọc, xử lí, sử dụng các thông tin một cách thông minh và hiệu quả nhất.

3. Yêu cầu đối với giảng viên bộ môn phương pháp giảng dạy trong các trường/khoa đại học sư phạm

Trước yêu cầu đổi mới GDPT, GV bộ môn PPGD cần đáp ứng các yêu cầu sau đây:

3.1. Yêu cầu về phẩm chất chính trị, đạo đức và lối sống

GV bộ môn PPGD không chỉ dạy chữ, dạy nghề mà còn giữ vai trò quan trọng trong dạy người thông qua việc hun đúc tình cảm nghề nghiệp, bồi dưỡng đạo đức nghề nghiệp cho SV. Vì thế, GV bộ môn PPGD phải có phẩm chất chính trị vững vàng, đạo đức trong sáng và lối sống mẫu mực.

3.2. Yêu cầu về kiến thức

- **Có kiến thức sâu rộng về các học phần PPGD mà mình đảm nhận:** Kiến thức sâu rộng là điều kiện đầu tiên để GV bộ môn PPGD dạy tốt các học phần mà mình đảm nhận.

- **Có kiến thức khoa học cơ bản của một ngành đào tạo sư phạm vững chắc.** GV bộ môn PPGD không những nắm vững kiến thức khoa học giáo dục mà còn phải nắm vững kiến thức khoa học cơ bản của một ngành đào tạo sư phạm. Họ phải làm tốt vai trò cầu nối, thực hiện cơ chế tích hợp giữa khoa học cơ bản và khoa học giáo dục. Hơn thế nữa, họ còn phải biết chuyển hóa mối quan hệ giữa khoa học cơ bản và khoa học giáo dục thành năng lực dạy học - giáo dục ở SV của mình.

- **Có kiến thức về chương trình GDPT mới:** GV bộ môn PPGD phải nắm được cách tiếp cận của chương trình GDPT mới; những phẩm chất và năng lực mà chương trình GDPT mới phát triển ở học sinh; dạy học tích hợp và phân hóa trong chương trình GDPT mới; đổi mới phương pháp, hình thức, phương tiện dạy học trong chương trình GDPT mới; tổ chức các hoạt động trải nghiệm sáng tạo cho học sinh phổ thông...

3.3. Yêu cầu về kĩ năng

GV bộ môn PPGD cần phải có các kĩ năng (KN) sau đây:

- **Có KN tổ chức bài lên lớp một cách khoa học:** Với nhiệm vụ “dạy cách dạy” cho SV, GV bộ môn PPGD trước hết phải tổ chức một cách khoa học bài lên lớp của mình. Mỗi bài lên lớp của GV bộ môn PPGD phải trở thành một “mẫu” đối với SV. Từ đó, GV bộ môn PPGD phải có KN tổ chức bài lên lớp một cách khoa học.

- **Có KN lựa chọn, sử dụng các phương pháp và hình thức tổ chức dạy học đa dạng theo hướng rèn luyện năng lực tư duy sáng tạo và khả năng tự học của SV:** Đi tiên phong trong đổi mới PPGD là một trong những vai trò của GV bộ môn PPGD trong các trường/khoa ĐHSP. Với vai trò này, GV bộ môn PPGD phải sử dụng có hiệu quả các phương pháp và hình thức tổ chức dạy học tích cực theo hướng rèn luyện năng lực tư duy sáng tạo và khả năng tự học của SV; kết hợp chặt chẽ giữa dạy cách dạy và dạy cách học cho SV.

- **Có KN triển khai các kĩ thuật dạy học thành quy trình công nghệ:** Có thể xem đây là một KN chuyên biệt của GV bộ môn PPGD. Việc nắm vững kĩ thuật dạy học ở mức độ có thể triển khai thành quy trình công nghệ thực sự đem lại hiệu quả tối ưu trong bồi dưỡng KN dạy học cho SV sư phạm.

- **Có KN chuyển hóa lí thuyết nghề thành “mẫu” nghề cụ thể cho SV:** Một trong những đặc trưng trong LĐSP của GV bộ môn PPGD là kết hợp chặt chẽ giữa dạy lí thuyết nghề và thực hành nghề; chú trọng tính chất làm mẫu. Vì thế, dù dạy nội dung nào trong chương trình đào tạo, GV bộ môn PPGD cũng phải chuyển hóa thành các “mẫu” nghề cụ thể để SV tập làm theo các “mẫu” nghề đó.

- **Có KN hướng dẫn SV làm đồ dùng dạy học và sử dụng các phương tiện kĩ thuật dạy học hiện đại:** Yêu cầu đổi mới PPDH đòi hỏi giáo viên phổ thông phải sử dụng đồ dùng dạy học và các phương tiện kĩ thuật dạy học trong giờ lên lớp. Vì thế, trong quá trình đào tạo ở các trường/khoa ĐHSP, SV cần được hướng dẫn làm đồ dùng dạy học và sử dụng các phương tiện kĩ thuật dạy học.

- **Có KN hướng dẫn thực hành môn học và thực tập sư phạm cho SV:** Đối với GV bộ môn PPGD, việc dạy lí thuyết nghề phải gắn liền với thực hành nghề của SV. Nếu không chú ý đến yêu cầu này thì các trường/khoa ĐHSP không thể hình thành tay nghề dạy học cho SV được. Điều đó đòi hỏi GV bộ môn PPGD phải có KN hướng dẫn thực hành môn học và thực tập sư phạm cho SV

- **Có KN hướng dẫn SV xây dựng đề thi và sử dụng các phương pháp đánh giá đa dạng:** Hiện nay, khoa học đánh giá đang được các nhà trường quan tâm. Để đánh giá đúng kết quả học tập của học sinh, giáo viên phổ thông cần phải biết xây dựng đề thi và sử dụng các phương pháp đánh giá đa dạng. Yêu cầu này đòi hỏi, GV bộ môn PPGD trong các trường/khoa ĐHSP phải quan tâm đến việc hướng dẫn SV xây dựng đề thi và sử dụng các phương pháp đánh giá khác nhau.

(Xem tiếp trang 59)